

eenigen tijd in bloedserum bij eene temperatuur van 98° F. gedrenkt slechts 3 pond aan draagkracht verloren had. Om op eenvoudige wijze catgut aldus spoedig en eenvoudig te praepareeren geeft LISTER den raad om de versche catgut bijv. buiten op een smal reageerbuisje te winden en te bevestigen en dit buisje in een wijder reageerbuisje, dat de besproken oplossing van carbolzuur en chroomzuur bevat, gedurende 48 uren in te dompelen en vervolgens daarop te laten drogen.

Dr. J. HANLO.

BOEK AANKONDIGING.

Prof. C. HUETER en zijn jongste werk: *Grundriss der Chirurgie*, I Hälfte, Allgemeiner Theil. 1880.

Voor eenige jaren reeds achtte VIRCHOW zich verplicht zijne landgenooten te waarschuwen voor eene wijze van beoefening der wetenschap, die onder de jongere Deutsche geleerden hoe langer hoe meer aanhangers telt. Niet ten onrechte is bij ons de „duitsche wetenschap” in hoog aanzien, maar, wanneer de Duitschers zelve beangst zijn voor het vele onkruid dat hunne beste krachten dreigt te verstikken, laat ons dan ook zorg dragen het onkruid, dat door hen hoogstens geduld wordt, niet als een schoone vrucht te bewonderen.

Voor eenige maanden verscheen het eerste deel van HUETER's *Grundriss der Chirurgie*. Evenals diens andere werken is ook dit boek zeer talentvol geschreven en zal het in ons land het aantal van HUETER's jeugdige bewonderaars aanmerkelijk vergrooten. Hierom acht ik dit boek een *gevaarlijk* boek. Zijn invloed vreezende, wensch ik in 't kort mijne meening omtrent HUETER's wetenschappelijke methode en hare resultaten mede te deelen.

Evenals ieder ander, waarschijnlijk veelvuldiger, heeft HUETER nu en dan invallende gedachten, die hem een zaak of een onderwerp van uit een nieuw oogpunt doen beschouwen. Zoodra een ander zulk een invallende gedachte tot een hypothese verwerkt heeft, gaat hij ze aan de feiten toetsen en met de meeningen van andere vergelijken. Blijkt ze dan onwaar, onwaarschijnlijk of onvruchtbaar te zijn, dan laat hij ze varen en valt er verder niemand mede lastig. HUETER toetst en vergelijkt waarschijnlijk ook wel, maar hij doet het lang niet genoeg. Zooveel is ten minste zeker, dat dit te weinig overal uit zijne werken blijkt.

Een enkel voorbeeld om dit op te helderen. HUETER wil het bloed van een erysipelas-lijder onderzoeken, prikt hiertoe diens ontstoken en hoogrood gekleurde huid met een speld en ziet, dat zich slechts met moeite een enkele druppel bloed uit het steekkanaal ontlast. Hij denkt: „ein deutliches Zeichen, dass es sich nicht um eine Hyperaemie mit Fluxion, sondern mehr um eine Hyperaemie mit Stase, also mehr um stehendes als um fliessendes Blut handelt” 1). Een ander zou al spoedig gedacht hebben: dit is toch hoogst onwaarschijnlijk, daar het strijdt met de geheele physiologie van het bloed. Was er stase, dan zou

1) *Grundriss der Chirurgie*, pag. 245.

het stagneerend bloed toch blauw moeten zijn en niet hoogrood, zooals men het in erysipelateuze huid ziet doorschemeren. Bovendien is de hypothese onwaar, want, wanneer men uit deze zelfde huid het bloed met den vinger wegdrukt en ziet hoelang het duurt vóórdat de roodheid terugkeert, dan blijkt het, dat men slechts met moeite er in slaagt om den vinger zóó snel te verwijderen, dat men de gedrukte plek nog een oogenblik wit ziet. De rede van het weinige bloeden moet dus een andere zijn, 't zij de sereuze infiltratie, 't zij eene grootere stolbaarheid van het bloed, 't zij iets anders.

Een andermaal zal HUETER aan een patiënt wegens nog niet gedemarqueerd gangraen het been amputeeren, doch hij weet niet tot hoever de deelen nog levensvatbaar zijn. Daar valt de dermatophoon hem in de gedachte en hiermede bepaalt hij tot hoever nog circulatie-geruisch gehoord kan worden. Een weinig boven deze grens geschiedt de amputatie. HUETER wenscht deze toepassing van zijn instrument in 't vervolg als een zeer precieus middel beschouwd te zien, om in twijfelachtige gevallen de levensvatbaarheid van weefsels te beoordeelen. Doch HUETER vergeet dat hij ergens gezegd heeft, dat men in koude vingertoppen ook geen circulatie-geruisch waarneemt. De logische conclusie ware geweest: de veronderstelling omtrent den graad van nauwkeurigheid van mijn instrument is valsch, het instrument dus onbruikbaar om uit te maken of het bloed nog circuleert, of de weefsels nog levensvatbaar zijn 1).

Deze beide voorbeelden werden slechts aangevoerd om mijne meening duidelijk te maken. Ongelukkigwijze is het met zijne beste theoriën evenzoo gesteld.

HUETER heeft de geniale gedachte gehad om eenige deformiteiten als ontwikkelingsstoornissen te beschouwen. Hij tracht deze gedachte consequent door te voeren voor den pes varus en valgus, genu varum en valgum, de skoliose enz. Bij de eene deformiteit slaagt hij hierin beter dan bij de andere, maar over 't geheel genomen is zijn hypothese vrij onvruchtbaar. Zoo vindt hij bijv. bij het genu valgum eenige facetten der condyli femoris duidelijker zichtbaar dan bij normale knieën, terwijl deze facetten bij het foetus nog geheel ontbreken. Hieruit deduceert hij, dat het genu valgum is een knie, waarbij zich de postfoetale vormveranderingen tot over de norma heen hebben ontwikkeld, d. w. z., dat het genu valgum is een ontwikkelingsstoornis. Maar juist als ieder ander meent hij òf een te gering weêrstandsvermogen, òf eene te zware en te langdurige belasting als oorzaak voor deze vormveranderingen te moeten beschouwen. Dat hierdoor de ontwikkelingsstoornis *sui generis* geheel vervalt, is duidelijk en dat zijne hypothese hierdoor zoo niet onwaar, dan toch onvruchtbaar wordt, eveneens. Op zijn voordeeligst genomen is zijne hypothese *niets*.

Zijne theorie der skoliose is niet meer alleen onvruchtbaar, ze is ook met de waarneming in strijd. HUETER's meening, dat de ruggegraatsskoliose gevolg is van een asymetrische ribbengroei, in dier voege dat deze bij rechtszijdige skoliose rechts aanzienlijker geweest zou zijn, steunt zich op *twee* waarnemingen, ééne van ENGEL 2), die HUETER's theorie bevestigt en ééne door „Dr. HECKENBACH 3)

1) Pag. 35, *Grundriss der Chirurgie*, beschrijft HUETER zijn dermatophoon. Met geen enkel woord wordt melding gemaakt van den grooten twijfel, waarmede nauwkeurige onderzoekers het instrument veroordeelden.

2) HUETER's *Klinik der Gelenkkrankheiten*, IIIter Theil, pag. 125.

3) HUETER's *Klinik der Gelenkkrankheiten*, IIIter Theil, pag. 129.

auf HUETER's Veranlassung" verricht, die er juist mede in strijd is. Metingen, door mij in het Museum „Vrobik" gedaan, gaven ook aan HUETER's theorie tegenovergestelde resultaten 1). Op twee met elkander strijdende waarnemingen steunt nu de 81 pagina's vullende theorie, waarin zich hypothese op hypothese stapelt, zoodat noch aan den bewonderenden, noch aan den verwonderden lezer gelegenheid tot verademing gegeven wordt.

Van de hand van dezen geleerde is thans een nieuw boek verschenen, even talentvol bewerkt als de voorgaande, doch even lichtzinnig neêrgeschreven, zelfs waar het in strijd is met algemeen vaststaande inzichten.

Wij behoeven het slechts op de eerste pagina te openen, die met de leer der ontsteking een aanvang maakt.

Nadat is meêgedeeld, dat de vroegere definitie was: *calor, rubor, tumor en dolor*, doch dat deze definitie niet meer voldoende is, vernemen wij: Man lehrte früher, dass die Entzündung hervorgerufen werde durch 1. mechanische, 2. thermische, 3. chemische Reize, u. s. w. Diese Lehre ist nicht aufrecht zu erhalten, indem die bedeutendsten Verletzungen, ferner die bedeutendsten Verbrennungen, und endlich Aetzungen mit den intensivsten Aetzmitteln ohne entzündliche Erscheinungen verlaufen können, und gewöhnlich dann entzündungslos verlaufen, wenn die Hautdecke über den zertrümmerten Geweben unverletzt blieb, oder über den verbrannten oder verätzten Geweben kunstvoll geschlossen wird." Na dezen aanhef zal het niemand verwonderen dat HUETER de slijtzwammen als de eenige oorzaak van ontsteking beschouwd wenschte te zien. Hij acht het hiervoor nog noodzakelijk de vroeger geldige ontstekingsprikkels als: 1. mechanische, 2. thermische en 3. chemische, achtereenvolgens ter hunner plaatse weg te cijferen. Dit gaat dan ook hoogst eenvoudig in zijn werk. Wij laten HUETER spreken over den eersten graad der verbranding:

„Der erste Grad der Verbrennung sieht zwar der entzündlichen Fluxion der Gewebe ähnlich; dass er aber nicht Entzündung bedeutet, geht schon daraus hervor, dass die Verbrennungsröthe in der Regel nach kurzer Dauer spurlos, also entzündungslos verschwindet" 2). Derhalve: elke ontsteking, die, *nadat de ontstekingsprikkel verwijderd is*, spoedig verdwijnt zonder sporen achter te laten, is geen ontsteking. Aldus HUETER. Wij meenen dat thans, evenals vroeger, slechts korten tijd inwerkende thermische prikkels een spoedig voorbijgaande, maar langeren tijd inwerkende thermische prikkels een langer durende ontsteking veroorzaken of is de dermatitis, die door de zonnestralen op borst en hals geblakerd wordt, aan HUETER ten eenenmale onbekend?

Voorzeker is de lezer benieuwd om te vernemen wat datgene, wat men volgens HUETER vroeger ontsteking en wat wij *nog* ontsteking noemen, dan wel voor den modernen schrijver is geworden. 't Is klaar en duidelijk: „Die Verbrennung erzeugt nur physikalische und chemische Störungen in den Blutbahnen der Haut und in den Hautgeweben selbst" 3), terwijl „das Wesen der Entzündung in einer Dilatation der Blutgefässe und einem Durchlässigwerden ihrer Wandung,.....besteht" 4) (natuurlijk als gevolg van de aanwezigheid der slijtzwammen).

1) Comptes-rendu van het Internationaal Medisch Congres te Amsterdam.

2) *Grundriss der Chirurgie*, pag. 62.

3) *Grundriss der Chirurgie*, pag. 60.

4) *Grundriss der Chirurgie*, pag. 11.

Vraagt men nu nog hoe de „physikalische und chemische Störungen in den Blutbahnen der Haut und in den Hautgeweben selbst,” die, zooals bekend is, bij den eersten graad der verbranding bestaan in: vaatdilatatie en vermeerderde transsudatie, onderscheiden kunnen worden van de eerste symptomen der ontsteking: Dilatation der Blutgefässe und einem Durchlässigwerden ihrer Wandung,” dan geeft HUETER waarschijnlijk geen antwoord, doch verkondigt een volgend maal met een versterkte overtuiging, in tegenstelling van de vroeger algemeen gangbare ontstekingsleer, de thans overal aangenomene moderne HUETER'sche „Entzündungstheorie”.

HUETER en zijne werken zijn *gevaarlijk* voor het jonge geslacht, dat evenals wij niet met HUETER's wereld, maar met de werkelijkheid te rekenen zal hebben. Even goed als voor andere vertegenwoordigers der *slechte* richting der Duitsche school, moet ook in ons land voor HUETER en zijne werken gewaar-schuwd worden.

Dr. J. A. KORTEWEG.

— ❁ —
B E R I C H T E N.

BUITENLAND.

LONDEN. — Onder het opschrift: „Frost and Mortality” schrijft *the Lancet* van 29 Januarij l.l. het volgende. Gedurende de 6 weken, eindigende 8 Januarij l.l., bedroeg het totale sterftecijfer in de 20 grootere Engelsche steden gemiddeld 2971, terwijl het in de twee daarop volgende weken tot 3444 en 4199 krom. De sterfte te Londen overtrof in de week, eindigende 22 Januarij l.l., met 230 het middencijfer der zelfde weken van de laatste 10 jaren, terwijl de sterfte aan ziekten der ademhalingswerktuigen van 353, 366 en 371 in de 3 voorafgegane weken in die eindigende 22 Januarij tot 617 krom.

PARIS. — Op last van den Prefet de Police zal in de kazerne de la Cité een groot Chemisch Laboratorium voor het onderzoek van alle mogelijke consumptie-artikelen, tegen eene matige vergoeding, geopend worden.

— Eindelijk is door den Gemeenteraad tot den aanbouw van een zoogenaamde Service d'isolement bij het Hôpital des Enfants malades, tot het verplegen van door diphtheritis aangetaste kinderen, besloten.

BERLIJN. — Volgens eene opgaaft van Dr. FRÄNKEL in het *Wochenschrift* van 17 Januarij l.l. was het cijfer der studenten in het algemeen en dat der medici in het bijzonder, bij de Duitsche Hoogeschoolen gedurende het loopende wintersemester als volgt verdeeld.

	Waarv. in de			Waarv. in de	
	Totaal.	geneesk.		Totaal.	geneesk.
Berlijn	4107	797	Kiel	284	87
Bonn	887	129	Koningsbergen	788	145
Breslau	1281	249	Leipzig	3326	465
Erlangen	473	113	Marburg	604	137
Freiburg	443	202	Munchen	1890	464
Giessen	391	67	Rostock	200	41
Göttingen	959	149	Sraatsburg	745	161
Greifswald	599	282	Tubingen	1074	145
Halle	1211	167	Wurzburg	921	407
Heidelberg	543	113			
Jena	438	85			
			Totaal	21164	4405